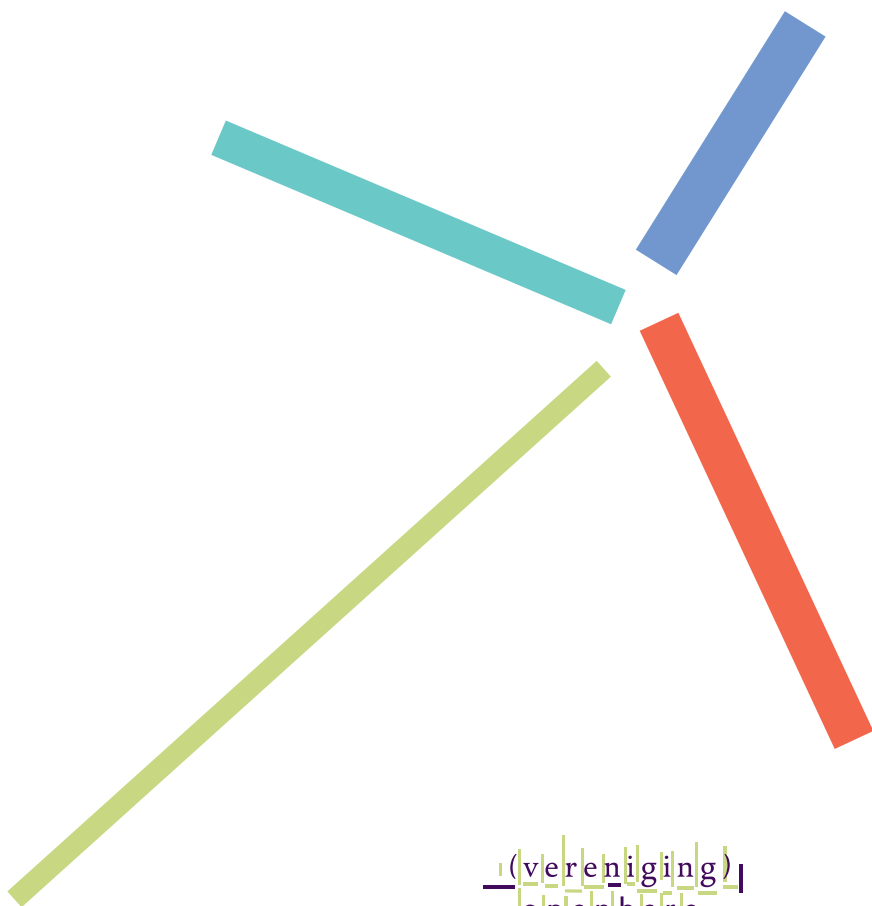

Naar een nieuwe bibliotheekwet

*Proeve van een wettelijke regeling
voor het openbare bibliotheekwerk*

|(vereniging)|
>openbare
bibliotheken<

“Er is in elke gemeente een openbare bibliotheekvoorziening die vrije en gelijke toegang biedt aan iedereen tot een breed en gevarieerd aanbod van media en fysieke en digitale bibliotheek- en informatiediensten ten behoeve van persoonlijke en culturele ontplooiing, levenlang leren, leesbevordering, media wijsheid, publieke informatievoorziening en maatschappelijke participatie.”

Artikel 2 van de Proeve van Wet

“Een goed bibliotheeknetwerk garandeert beschikbaarheid van boeken voor iedereen. Hoewel centrale financiering ver van de politieke werkelijkheid ligt, moet een sterkere centrale sturing er wel voor zorgen dat zich geen grote lokale verschillen gaan ontwikkelen, die sommige regio's (met name het platteland) of steden benadelen. Een nieuwe bibliotheekwet lijkt daartoe het meest geëigende instrument.”

Aanbevelingen uit het Letterenmanifest 'De Uitkijkpost van de Literatuur' opgesteld door het Boekenoverleg en aangeboden in november 2006 aan de Raad voor Cultuur. Uitgave van de Koninklijke Vereniging van het Boekenvak, 2006

Inhoudsopgave

4	Inleiding
5	Aanbiedingsbrief
7	Uitgangspunten en hoofdlijnen
7	Uitgangspunten
	Geschiedenis
	Nieuwe informatie infrastructuur
	Balans van publiek en privaat
	Publieke belangen
	Educatieve en economische belangen
	Het belang van de burger
9	Hoofdlijnen
	Decentrale verantwoordelijkheden
	Netwerkvoorziening
	Bekostiging
11	Proeve van een wet op het openbare bibliotheekwerk
11	Koninklijke boodschap
11	Voorstel van wet
11	Hoofdstuk 1 Algemene en begripsbepalingen
12	Hoofdstuk 2 Het bibliotheeknetwerk
12	Hoofdstuk 3 Taak van de gemeente
13	Hoofdstuk 4 Taak van de provincie
13	Hoofdstuk 5 Taak van het Rijk
14	Hoofdstuk 6 Het toezicht
14	Hoofdstuk 7 Slotbepalingen
16	Artikelgewijze toelichting

Inleiding

Voor u ligt de tekst van een wettelijke regeling voor het openbare bibliotheekwerk. Het concept is geboren uit de wens van de Vereniging van Openbare Bibliotheken om de zorgplicht van de overheid voor het bibliotheekwerk beter te verankeren.

Het voorstel behelst geen terugkeer naar de vroegere, meer uitvoerige bibliotheekwet. De Werkgroep Bibliotheekwetgeving uit de VOB heeft een in opzet bescheiden wetsvoorstel opgesteld, welk voorstel vervolgens is overgenomen door het bestuur en door de ledenvergadering. Daarin staan twee punten centraal:

- 1 vastlegging in de wet van de primaire waarde en functie van de openbare bibliotheek als onderdeel van de publieke informatievoorziening
- 2 een duidelijker kader dan het huidige voor de verschillende bestuurlijke verantwoordelijkheden, waarbij de rijksoverheid de bevoegdheid krijgt zo nodig kaderstellend regels te geven.

Daarbij wordt aangesloten bij de huidige ruimte voor gemeenten en provincies voor eigen invulling van het bibliotheekwerk, maar met bevoegdheden voor het rijk om centrale regie te voeren. Dit opdat de bibliotheekvoorziening als echt landelijk stelsel kan gaan functioneren.

In de adviezen uitgebracht over de toekomst van de bibliotheek waren signalen die uitzicht boden op een nieuwe wettelijke regeling. Het Verenigingsbestuur heeft het wetsvoorstel in augustus 2008 ter hand gesteld van de Minister van OCW. De Minister heeft in zijn brief van 21 oktober 2008 over Bibliotheekvernieuwing aan de voorzitter van de Tweede Kamer helaas laten weten "wetgeving echter nu niet opportuun" te achten. Hij kiest voor het vastleggen van bestuurlijke afspraken in een charter met de vertegenwoordigers van de andere twee bestuurslagen t.w. de IPO en het VNG. Eerst moet nu afgewacht worden hoe dit charter zal gaan functioneren.

Als noch het charter, noch de inzet van gelden uit de rijksbegroting in voldoende mate een landelijk stelsel van bibliotheekvoorziening zullen blijken op te leveren, kan de bijgaande, bescheiden Proeve van Wet alsnog van belang zijn bij een beleid om dit doel te helpen bereiken.

Prof. Mr. E.C.M. Jurgens,

voorzitter Vereniging van Openbare Bibliotheken in Nederland

Aanbiedingsbrief

23 april 2008

Geacht bestuur (van de Vereniging van Openbare Bibliotheken),

Bijgaand bied ik u aan, namens de Werkgroep Bibliotheekwetgeving, een Proeve van een wettelijke regeling voor het openbare bibliotheekwerk die een verdergaande verankering van de zorgplicht van de overheid als uitgangspunt heeft. De Werkgroep gaat er van uit dat deze proeve van wet een belangrijke impuls kan leveren aan het bevorderen van eenheid en kwaliteit in het overheidsbeleid voor een modern en eigentijds instituut als de openbare bibliotheek met een massabereik op het gebied van de publieke informatievoorziening.

In 2006 bracht de Werkgroep een verkennende nota uit over het beleid en de uitvoering van het openbare bibliotheekwerk. Zij kwam hierin tot de conclusie dat de huidige summere wettelijke regeling in de Wet op het specifiek cultuurbeleid onvoldoende waarborgen biedt voor pluriformiteit, onafhankelijkheid, toegankelijkheid en kwaliteit van de taakuitvoering door openbare bibliotheken. De Werkgroep deed daarom voorstellen om de zorgplicht van de overheid wettelijk beter te verankeren, zodat na afloop van het proces van bibliotheekvernieuwing de openbare bibliotheken in een veranderende omgeving hun publieke opdracht blijvend kunnen waarmaken. Deze nota is binnen de Vereniging bediscussieerd en heeft daar brede steun ontvangen.

Door de overheden die gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor het stelsel van openbare bibliotheken is in 2001 een meerjarig proces van bibliotheekvernieuwing in gang gezet. Dit gebeurde op basis van adviezen van de Raad voor Cultuur en de Stuurgroep Meijer, waarin werd gepleit voor schaalvergroting en meer centrale regie teneinde de nadelige effecten van de sinds 1988 doorgevoerde decentralisatie van de beleidsverantwoordelijkheid en financiering voor het openbare bibliotheekwerk tegen te gaan en een toekomstgerichte ontwikkeling ervan in de informatiemaatschappij mogelijk te maken.

In het Koepelconvenant herstructurering openbaar bibliotheekwerk van het Ministerie van OCW, VNG en IPO zijn vervolgens afspraken vastgelegd om in de periode tot eind 2007 te komen tot een heroriëntatie op rol en positie van de betrokken overheden onder regie van Stuurgroep en Procesbureau bibliotheekvernieuwing. Dit proces heeft de afgelopen jaren geleid tot een aanzienlijke verbreding van buitenwettelijke instrumenten om het bibliotheekbeleid vorm te geven. Ondanks alle positieve effecten die hiervan zijn uitgegaan, worden er door velen vraagtekens gezet bij doeltreffendheid en rechtszekerheid van de ingezette instrumenten. Sinds 1998 vraagt de Raad voor Cultuur stelselmatig aandacht voor een herbezinning op de wettelijke regeling voor het bibliotheekwerk.

Een tendens die de Werkgroep bespeurt bij de huidige discussies in het veld over de toekomstige taken van bibliotheken en van de VOB is de wens te komen tot een meer centrale regie op een aantal belangrijke zaken als bijvoorbeeld de digitale informatievoorziening. Het opnieuw vaststellen van een bibliotheekwet maakt meer centrale regie mogelijk. De Bibliotheekwet van 1975 werd in 1987 ingetrokken toen de politieke verantwoordelijkheid voor het bibliotheekwerk werd gedecentraliseerd. Ons inziens zou een qua omvang bescheiden wet, die een aantal zaken overlaat aan AMVB's en ministeriële regelingen bevoegdheden geven om minimumnormen voor kwaliteit op te leggen met behoud van decentrale uitvoering. De huidige versnippering is desastreus voor een sector die de uitdagingen van de moderne tijd moet zien te beantwoorden.

De Werkgroep wil tevens benadrukken dat samenwerking met andere educatieve en culturele instellingen die uit overheidsmiddelen worden gefinancierd zoals wetenschappelijke bibliotheken, scholen, archieven en musea van wezenlijk belang is bij het uitvoeren van haar informatietaak. Opdracht tot samenwerking van deze instellingen op bepaalde daartoe aangewezen terreinen, zou de in de 21ste eeuw onverdedigbare scheidingen kunnen opheffen en de duurzaamheid en effectiviteit van de dienstverlening kunnen verhogen.

Het onlangs verschenen onderzoeksverslag van het SCP en het eindrapport van de Stuurgroep Bibliotheken 2002-2007 vertolken meningen en bevindingen over de toekomst van het OB werk, zowel over de inhoud van het werk als over de bestuurlijke structuur. In het voorjaar zal, op verzoek van de minister van OCW, een nieuw Advies over deze materie van de Raad voor Cultuur verschijnen. De minister zal vervolgens besluiten nemen.

Het lijkt ons een goede zaak als de bijgaande proeve van wet bij deze besluitvorming wordt betrokken. Daartoe is het nodig om zo snel mogelijk draagvlak te verzamelen bij de leden van de Vereniging. Wij bevelen u dan ook met klem aan deze proeve van een wettelijke regeling uiterlijk bij de ledenvergadering van juni a.s. aan de leden aan te bieden en ten spoedigste daarna aan de minister voor te leggen.

De Werkgroep wil graag betrokken blijven bij de verdere voortgang en biedt aan een rol te spelen in het lobbyproces. Gaarne zijn wij ook bereid nadere uitleg te verschaffen in uw bestuursvergadering.

Hoogachtend, De Werkgroep Bibliotheekwetgeving

Namens deze,

Lex Burgers van den Bogaert, voorzitter

Uitgangspunten en hoofdlijnen

In deze wet wordt een aantal algemene basisprincipes en uitgangspunten vastgelegd over inhoud en kwaliteit van de taakuitvoering door openbare bibliotheken, over hun functioneren als samenhangend stelsel en over de zorgplicht van de betrokken overheden. Door het vastleggen van deze regels in een formele wet wordt beoogd om bibliotheken en burgers meer rechtszekerheid te bieden ten aanzien van de kernwaarden van de publieke informatievoorziening door de openbare bibliotheken: pluriformiteit, onafhankelijkheid, toegankelijkheid en kwaliteit. Met behoud van de decentrale uitvoering van het beleid worden in deze proeve van wet extra bevoegdheden toegekend aan de rijksoverheid om te garanderen dat een (meer) gelijkwaardige toegang tot en kwaliteit van de openbare bibliotheekvoorziening over het gehele land wordt gerealiseerd.

Uitgangspunten

Geschiedenis

De geschiedenis van het openbare bibliotheekwerk in Nederland is ruim honderd jaar oud. De rijksbemoediging met het werk begon in 1921 met de Rijkssubsidievoorwaarden die tot 1975 dienst deden en waarin de opbouw van het stelsel vorm kreeg. De Bibliotheekwet die van 1975 tot 1987 functioneerde, optimaliseerde de spreiding en de publieksaandacht en bracht het werk tot grote bloei.

In het kader van decentralisatie van beleid werd het bibliotheekwerk na 1987 de primaire verantwoordelijkheid van de lagere overheden. Sinds 1994 maakt het bibliotheekwerk deel uit van de Wet op het specifiek cultuurbeleid waarin in twee artikelen (art. 11 a en 11 b) jeugdcontributie, netwerkvorming en bestuurlijke verantwoordelijkheden aan de orde komen.

In de laatste decennia is getracht het gemis aan wettelijk kader op te vangen door zelfregulering (Statuut voor de Openbare Bibliotheek, 1990) en convenants afspraken met vertegenwoordigers van provincie en gemeente (Koepelconvenant, 2001). Vormen van zelfregulering zijn voor waarborging van het publieke en stelselkarakter van de openbare bibliotheek onvoldoende. De ingrijpende herstructurering van het bibliotheekstelsel die de laatste jaren zijn beslag heeft gekregen, vraagt om een borging van de waarden en verantwoordelijkheden, als basis voor verdere uitbouw.

Deze verankering kan het best geschieden in een wettelijk kader. Het openbare bibliotheekwerk als stelsel is een publieke voorziening die mede de democratie ondersteunt door het recht op informatie voor iedere burger eigentijds vorm te geven. Daarbij past een door het parlement bewaakte verantwoordelijkheid voor het geheel.

Nieuwe informatie infrastructuur

De nieuwe technologie heeft niet alleen nieuwe media binnen bibliotheekbereik gebracht, maar ook nieuwe diensten. Daarvoor is een informatie infrastructuur nodig die investeringen vraagt, overzicht en coördinatie. De informatiewegen moeten immers goed op elkaar aansluiten en van dezelfde standaarden uitgaan, willen gebruikers deze goed kunnen benutten. Aansluiting bij het geheel van informatiearchitectuur van overheid, onderwijs en burgerdiensten ligt voor de hand, maar komt niet vanzelf tot stand.

Balans van publiek en privaat

De verandering van informatie in een economisch verhandelbaar goed heeft een cumulatieve van auteursrechtelijke en commerciële claims teweeg gebracht, die de

publieke dienstverlening uit balans brengt. De aanschaf/licenties van digitale content, leenrecht en de onmogelijkheid om waardevol, minder gevraagd materiaal beschikbaar te houden, vragen om oplossingen ten principale, in de rijksverantwoordelijkheid voor de publieke voorziening als geheel. Het belang van goed geïnformeerde burgers, zonder uitsluiting, moet voorop staan en in wetgeving van uitgangspunten en basisprincipes vast gelegd. Bijvoorbeeld dat wat met publieke middelen gemaakt of geproduceerd is ook beschikbaar komt in de publieke informatievoorziening.

Publieke belangen

Pluriformiteit, onafhankelijkheid, toegankelijkheid en kwaliteit van het media-aanbod zijn het best gewaarborgd in een publieke informatievoorziening. Niet vanzelf pakt de markt allerlei maatschappelijke functies op. Burgers moeten keuzemogelijkheden blijven houden, en kunnen vertrouwen op authenticiteit en betrouwbaarheid van informatie. Die garantie aan burgers kan niet gegeven worden als decentralisatie tot versnipperde, te veel van elkaar verschillende en vrijblijvende voorzieningen leidt.

Educatieve en economische belangen

De nauwe verbondenheid van de openbare bibliotheek met opvoeding en onderwijs komt tot uitdrukking in de aanmoediging aan kinderen om te lezen, de bibliotheek te bezoeken, schoolprojecten uit te voeren met behulp van bibliotheekmaterialen en vele andere activiteiten, inclusief leren omgaan met internet, nieuwe media en creatief verantwoordelijk werken (mediawijsheid). Minimum gebruiksvoorwaarde is contributievrijdom voor de jeugd en jongeren tot 18 jaar, mede gebaseerd op het VN Verdrag inzake de Rechten van het Kind.

Bibliotheekwerk is vooral netwerkvorming waardoor bronnen beschikbaar zijn voor het grootst mogelijke publiek, efficiënt en effectief worden benut, en mogelijkheden worden geschapen ook op langere termijn over goede bronnen te beschikken. Duurzaamheid kan alleen bereikt worden in samenwerking met andere typen bibliotheken, met name wetenschappelijke en de nationale bibliotheek de kb. Openbare bibliotheken werken daarom samen en stemmen hun beleid af op wetenschappelijke en speciale bibliotheken, bibliotheken van onderwijsinstellingen, archieven en met andere culturele voorzieningen in het publieke domein. Dit in het belang van de burger die er mee gebaat is dat informatie niet versnipperd wordt aangeboden, maar makkelijk toegankelijk en in samenhang.

Het belang van de burger

Kennis uit verleden en heden staan dan tot ieders beschikking. Welke schatten men ook vindt, het heeft maar betekenis als er iets mee gedaan wordt, als men de informatie verwerkt, erop reageert. Sommige informatie is van levensbelang, kan een keerpunt in denkwijzen betekenen.

Een omgeving die een dergelijke unieke band ondersteunt, toelaat, verwelkomt, vergemakkelijkt kan veel voor mensen betekenen. Vooral als groepen mensen vanwege beperkte eigen middelen weinig mogelijkheden hebben een ideerrijke omgeving met stimulerende kennis en beleving te scheppen.

Zo'n omgeving is de openbare bibliotheek. Elk mens heeft recht op deelname aan de samenleving en persoonlijke ontwikkeling. Dit algemene grondrecht wordt bij uitstek gerealiseerd door een instelling in het publieke domein, die verder gaat dan formeel onderwijs, beroepsontwikkeling en werkbekwaamheid, maar ze is wel hiermee verbonden in programma's. Ze gaat verder dan een informatief adres, bestemmingsplan ter inzage of verkiezingsprogramma, en maakt publiek debat, meningsvorming en democratie mogelijk. Ze gaat verder dan presentatie van

erfgoed, een uitvoering of vertelling, door de verhalen en objecten in actuele thema's te verbinden. Ze gaat verder dan een onoverzichtelijke reeks bronnen in de virtuele wereld, en reikt systematische en kwalitatief goede bronnen aan.

De openbare bibliotheek in de 21ste eeuw heeft haar wortels in verlicht denken over spreiding van kennis en cultuur, in de zorg voor minderbedeelden, groepen die aandacht nodig hebben om niet buitengesloten te worden. Werken aan een beschaving betekent overdracht van het waardevolle, ontdekken van wat er werkelijk toe doet. Die waarden liggen evenzeer in de openbare bibliotheek verankerd en behoeven bescherming. In de uitingen van de bibliotheek, in gebouw, professioneel personeel, collecties, samenwerking, zijn die waarden leidend omwille van dienstverlening aan alle burgers. Dat schept een omgeving waarin een mens iets waardevols kan vinden.

Stimuleren tot die inspanning, begeleiden bij het zoekproces, ondersteunen van bronverwerking, dat zijn de aspecten die sterker naar voren zullen treden in de 21ste eeuw.

Informatie is als voeding, de bibliotheek een leerplek voor het leven. Dat vraagt om toegewijde, sterk ontwikkelde professionals met een open oog voor hun omgeving, die kansen voor mensen creëren. Elk kind dat leert lezen en er plezier aan beleeft is er een. Elke jongere die ontroerd raakt door een liefdesgedicht is er een. Elke werkloze die toch op de hoogte blijft is er een. Elk mens telt. Het engagement komt via het werken met boeken en andere media tot uiting, zonder opdringen maar wel met inzicht en gevoeligheid.

De openbare bibliotheek in de 21ste eeuw is nog steeds een bibliotheek. Natuurlijk veranderen de mensen die er komen, die er werken; wordt het gebouw in moderne stijl ingericht, komen er andere media bij; wordt er anders met materialen gewerkt. Maar het is nog steeds een instelling in het publieke domein, hecht verankerd in de samenleving, meestal als enige culturele instelling een plaats voor echt alle typen mensen. De openbare bibliotheek was en is immers de meest bezochte culturele instelling in Nederland.

Hoofdlijnen

Decentrale verantwoordelijkheden

Uitgangspunt is de bestaande decentralisatie van verantwoordelijkheden voor het beleid inzake het openbare bibliotheekwerk. Aan provincie en rijksoverheid zijn enkel die taken toebedeeld die voor het doelmatig en doeltreffend functioneren van het stelsel van dusdanig belang zijn dat regeling op provinciaal c.q. landelijk niveau vereist is. Dit betreft met name de verantwoordelijkheid voor het functioneren van de openbare bibliotheekvoorziening als samenhangend netwerk op provinciaal en landelijk niveau.

De gemeente is opdrachtgever voor het gewenste aanbod en niveau van bibliotheekdiensten in haar gemeente. De provincie heeft de rol van regisseur en ondersteuner van het bibliotheeknetwerk op provinciaal niveau en het rijk is verantwoordelijk voor het functioneren van de openbare bibliotheken als stelsel en opdrachtgever van de landelijke stelseltaken.

Met behoud van de decentrale uitvoering van het beleid worden in deze proeve extra bevoegdheden toegekend aan de rijksoverheid om te garanderen dat een (meer) gelijkwaardige toegang tot en kwaliteit van de openbare bibliotheekvoor-

ziening over het gehele land wordt gerealiseerd. Zo kunnen via AMVB's en ministeriële regelingen minimum kwaliteitseisen worden gesteld in combinatie met een systeem voor toetsing overeenkomstig het huidige certificeringssysteem, alsook regels en aanwijzingen met betrekking tot het tarievenbeleid en de deelname aan bepaalde samenwerkingsverbanden.

Netwerkvoorziening

In de wettelijke regeling staat centraal dat bibliotheken functioneren als netwerkorganisatie. Hiermee wordt benadrukt dat afzonderlijke bibliotheken hun taken alleen volledig kunnen uitvoeren als ze onderdeel zijn van een landelijk dekkend samenhangend stelsel van voorzieningen. De netwerkorganisatie is in de wet gedefinieerd als een samenwerkingsverband waarin op zich autonome rechtspersonen samenwerken voor de uitvoering van taken die om redenen van doelmatigheid of doeltreffendheid beter op een centraal niveau kunnen worden uitgevoerd. In de wet wordt uitgegaan van netwerken op drie niveaus: lokaal, provinciaal en landelijk niveau.

Bekostiging

De bekostiging van de openbare bibliotheekvoorziening vindt primair plaats uit de algemene middelen van gemeenten, provincies en het rijk. Op grond van de eigen beleidsverantwoordelijkheid voor het functioneren van het stelsel draagt het rijk ook verantwoordelijkheid voor het functioneren van het openbare bibliotheekwerk zoals dat op gemeentelijk en provinciaal niveau gestalte krijgt. De hiervoor beschikbare middelen zullen als doeluitkeringen aan gemeenten en provincies worden uitgekeerd, zodat deze middelen zoveel mogelijk kunnen worden aangewend voor de verdere ontwikkeling en verbetering van het lokale bibliotheekwerk en de uitvoering van specifieke netwerktaken.

De beschikbare rijksmiddelen worden ingezet voor het ondersteunen van projecten en taken met een landelijke doelstelling en bereik en alsmede voor ondersteuning van het Sector Instituut.

Proeve van een wet op het openbare bibliotheekwerk

Koninklijke boodschap

Wij Beatrix, bij de gratie Gods, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz. enz. enz.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben dat het, mede gelet op artikel 7 van de Grondwet, met het oog op de publieke bibliotheek- en informatievoorziening en de algemene sociale, culturele en maatschappelijke participatie en de bescherming van de betrokken belangen wenselijk is om algemene regels te stellen met betrekking tot het stelsel van openbare bibliotheekvoorzieningen, de collecties, dienstverlening en infrastructuur en het vrij gebruik door burgers.

Zo is het, dat Wij, de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Voorstel van wet

Hoofdstuk 1 Algemene en begripsbepalingen

Artikel 1

In deze wet en de daarop berustende bepalingen wordt verstaan onder:

- a Onze Minister: Onze Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap;
- b openbare bibliotheek: een voor ieder bestemde en toegankelijke bibliotheekvoorziening die in overwegende mate door een of meer gemeenten, provincies of het Rijk wordt bekostigd dan wel in stand wordt gehouden en die deelneemt aan het bibliotheeknetwerk;
- c bibliotheeknetwerk: het geheel van onderling samenhangende afspraken en samenwerkingsverbanden gericht op doeltreffende en doelmatige uitvoering van activiteiten en diensten van de openbare bibliotheek over het gehele land;
- d provinciale service organisatie: een voorziening van bibliotheekwerk, bekostigd of in stand gehouden door een of meer provincies en werkzaam ten behoeve van openbare bibliotheken in die provincie of provincies.

Artikel 2

- 1 Er is in elke gemeente een openbare bibliotheekvoorziening die vrije en gelijke toegang biedt aan iedereen tot een breed en gevarieerd aanbod van media en fysieke en digitale bibliotheek- en informatiediensten ten behoeve van persoonlijke en culturele ontplooiing, levenlang leren, leesbevordering, media wijsheid, publieke informatievoorziening en maatschappelijke participatie.
- 2 De activiteiten van de openbare bibliotheek zijn ook gericht op de bevordering van onafhankelijke en betrouwbare digitale en interactieve diensten op internet en de educatieve, informatieve en culturele inhoud er van.
- 3 Voor de toegang tot en het gebruik ter plaatse van collecties en internetdiensten van de openbare bibliotheek wordt geen bijdrage in de kosten gevraagd.
- 4 Voor het gebruik van de diensten van de openbare bibliotheek door jeugdigen tot 18 jaar wordt geen bijdrage in de kosten gevraagd.

- 5 Tarieven voor de diensten aan volwassenen mogen geen drempel opwerpen voor het gebruik. Op voordracht van Onze Minister en zonedig in overeenstemming met Onze Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Onze Minister van Justitie kunnen bij algemene maatregel van bestuur regels worden gesteld aan de maximale hoogte van de tarieven voor personen van 18 jaar en ouder en aan andere gebruiksbeperkende maatregelen.

Artikel 3

Bij algemene maatregel van bestuur wordt bepaald aan welke minimale kwaliteitseisen de openbare bibliotheek moet voldoen en volgens welke procedure deze eisen worden getoetst.

Hoofdstuk 2 Het bibliotheeknetwerk

Artikel 4

Onze Minister, de provinciale besturen en de gemeentebesturen bevorderen dat de door hen bekostigde of in stand gehouden openbare bibliotheekvoorziening haar activiteiten en diensten uitvoert in samenwerking met andere openbare bibliotheken, met wetenschappelijke en speciale bibliotheken, archieven en andere culturele, educatieve en maatschappelijke informatievoorzieningen in het publieke domein en als onderdeel van lokale, provinciale, landelijke en internationale netwerken van bibliotheken en informatiediensten.

Artikel 5

Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur kunnen nadere regels worden gesteld met betrekking tot organisatie, taken en deelname aan samenwerkingsverbanden binnen het bibliotheeknetwerk.

Hoofdstuk 3 Taak van de gemeente

Artikel 6

De gemeente is, al dan niet in samenwerking met een of meer andere gemeenten, belast met het scheppen van voorwaarden voor het in stand houden, ontwikkelen en geografische spreiden van de openbare bibliotheekvoorziening voor het werkgebied van die gemeente. De gemeente laat zich daarbij leiden door overwegingen van pluriformiteit, onafhankelijkheid, toegankelijkheid en kwaliteit.

Artikel 7

- 1 De gemeenteraad stelt een verordening vast waarin regels worden gesteld met betrekking tot het verstrekken van subsidies op grond van deze wet.
- 2 De verordening bedoeld in het eerste lid bevat in ieder geval:
 - a de aanwijzing van instellingen die voor subsidie in aanmerking komen
 - b de criteria die bij de subsidieverlening gehanteerd worden, en
 - d het bestuurlijk en financieel kader waarbinnen de subsidieverstrekking geschiedt
- 3 De verordening bedoeld in het eerste lid heeft betrekking op subsidieverstrekking voor een periode van telkens vier kalenderjaren.
- 4 In afwijking van het derde lid kan de gemeenteraad in bijzondere gevallen ook subsidie verstrekken voor perioden minder dan vier jaar.

Artikel 8

De gemeente is er verantwoordelijk voor dat de openbare bibliotheekvoorziening in het werkgebied van die gemeente voldoet aan de kwaliteitseisen, bedoeld in artikel 3.

Artikel 9

De gemeente stimuleert samenwerking van de openbare bibliotheek met andere instellingen die door de overheid geheel of gedeeltelijk worden bekostigd.

Hoofdstuk 4 Taak van de provincie

Artikel 10

De provincie is belast met het scheppen van voorwaarden voor het in stand houden en ontwikkelen van het bibliotheeknetwerk in het werkgebied van die provincie. De provincie laat zich daarbij leiden door overwegingen van pluriformiteit, onafhankelijkheid, toegankelijkheid en kwaliteit.

Artikel 11

- 1 Provinciale staten stelt een verordening vast waarin regels worden gesteld met betrekking tot het verstrekken van subsidies op grond van deze wet.
- 2 De verordening bedoeld in het eerste lid bevat in ieder geval:
 - a de aanwijzing van instellingen of groepen van instellingen die voor subsidie in aanmerking komen
 - b de criteria die bij de subsidieverlening gehanteerd worden en
 - c het bestuurlijk en financieel kader waarbinnen de subsidieverstrekking geschiedt
- 3 De verordening bedoeld in het eerste lid heeft betrekking op subsidieverstrekking voor perioden van telkens vier kalenderjaren.
- 4 In afwijking van het derde lid kan provinciale staten in bijzondere gevallen ook subsidie verstrekken voor perioden minder dan vier jaar.

Artikel 12

Tot het provinciale bibliotheeknetwerk behoren in ieder geval de op provinciaal niveau te organiseren taken en diensten die de provinciale service organisatie zal verrichten voor de openbare bibliotheken in het werkgebied van de provincie.

Hoofdstuk 5 Taak van het Rijk

Artikel 13

Onze Minister is belast met het scheppen van voorwaarden voor het in stand houden en ontwikkelen van het bibliotheeknetwerk op landelijk niveau. Hij laat zich daarbij leiden door overwegingen van pluriformiteit, onafhankelijkheid, toegankelijkheid en kwaliteit.

Artikel 14

- 1 Onze Minister stelt bij ministeriële regeling regels vast voor de verstrekking van subsidies op grond van deze wet.
- 2 De ministeriële regeling bedoeld in het eerste lid bevat in ieder geval:
 - a de aanwijzing van instellingen of groepen van instellingen die voor subsidie in aanmerking komen
 - b de criteria die bij de subsidieverlening gehanteerd worden en

- c het bestuurlijk en financieel kader waarbinnen de subsidieverstrekking geschiedt
- 3 De ministeriële regeling heeft betrekking op subsidieverstrekking voor perioden van telkens vier kalenderjaren.
- 4 In afwijking van het derde lid kan Onze Minister in bijzondere gevallen ook subsidie verstrekken voor perioden minder dan vier jaar.

Artikel 15

- 1 Uit 's-Rijks kas kan een bijdrage worden verleend aan gemeenten en provincies voor vergoeding van kosten die voortvloeien uit de uitoefening van taken van de openbare bibliotheekvoorziening in het kader van het functioneren als bibliotheeknetwerk op lokaal en provinciaal niveau.
- 2 Bij algemene maatregel van bestuur worden regels gesteld over het bepaalde in het eerste lid.

Artikel 16

Tot het landelijk bibliotheeknetwerk behoren in ieder geval de op landelijk niveau te organiseren taken met betrekking tot:

- a de ontwikkeling en onderhoud van de gemeenschappelijke informatieinfrastructuur voor digitale en interactieve bibliotheek- en informatiediensten op internet en de educatieve, informatieve en culturele inhoud ervan;
- b de aansluiting en samenwerking van het bibliotheeknetwerk met wetenschappelijke en speciale bibliotheken, archieven, erfgoedinstellingen en andere publieke informatievoorzieningen, alsmede landelijke instellingen op het brede gebied van media, educatie en cultuur;
- c de bijzondere bibliotheekvoorziening voor mensen met een leeshandicap;
- d de landelijke activiteiten en diensten die worden uit gevoerd door hiertoe aangewezen organisaties en instellingen. Als zodanig wordt in ieder geval aangewezen het Sector Instituut.

Artikel 17

- 1 Onze Minister toetst de wijze waarop gemeenten en provincies uitvoering geven aan de taken met betrekking tot het in stand houden en ontwikkelen van de openbare bibliotheekvoorziening.
- 2 Onze Minister bericht ten minste één keer in de vier jaar beide kamers der Staten-Generaal over de hoofdlijnen van het bibliotheekbeleid. Daarbij wordt tevens verslag gedaan over doeltreffendheid en effecten van het beleid in de voorafgaande periode.

Hoofdstuk 6 Het toezicht

Artikel 18

- 1 Het toezicht op de naleving van het bepaalde bij of krachtens deze wet berust bij:
 - a burgemeester en wethouders, voor wat betreft de door de gemeente bekostigde openbare bibliotheekvoorzieningen;
 - b gedeputeerde staten, voor wat betreft de door de provincie bekostigde openbare bibliotheekvoorzieningen;

- c Onze minister, voor wat betreft de door het Rijk bekostigde openbare bibliotheekvoorzieningen.
- 2 De toezichthouder beschikt niet over de bevoegdheden, genoemd in de artikelen 5:18 en 5:19 van de Algemene wet bestuursrecht.
- 3 Burgemeester en wethouders, gedeputeerde staten, onderscheidenlijk Onze Minister kunnen voor de uitoefening van het toezicht een of meer ambtenaren aanwijzen. Van het besluit daartoe wordt mededeling gedaan in het gemeenteblad, provincieblad, onderscheidenlijk de Staatscourant.

Hoofdstuk 7 Slotbepalingen

pm

Artikelgewijze Toelichting

Koninklijke boodschap

De preambule bevat de verwijzing naar het grondrecht van vrije meningsuiting en informatievergaring dat de grondslag vormt voor het bibliotheekbeleid. In de algemene toelichting bij de wet kan worden verwezen naar de andere relevante grondrechten waarop de doelstelling van het openbare bibliotheekwerk nog meer is gestoeld: vrijheid van godsdienst en levensovertuiging, vrije deelname aan het culturele leven, eerbiediging van de privacy, recht op informatie (jeugd).

Artikel 1

Dit artikel bevat twee definities die de basis vormen om de noodzakelijke onderlinge samenhang van het stelsel van openbare bibliotheken te benadrukken.

De in deze definitie gebruikte woorden ‘activiteiten’ en ‘diensten’ worden in de proeve zowel naast als door elkaar gebruikt.

Artikel 2

Lid 1 van dit artikel roept de zorgplicht in het leven voor gemeenten, provincies en rijk om een stelsel van openbare bibliotheekvoorzieningen in stand te houden. Het artikel geeft tegelijkertijd in essentie de doelstelling weer waarop de activiteiten en diensten van de openbare bibliotheek zijn gericht. Met de woorden ‘breed en gevarieerd aanbod’ in het eerste lid wordt bedoeld dat collecties en internetdiensten geacht worden ‘actueel, pluriform en representatief voor het culturele veld’ te zijn, zoals dat was omschreven in de Bibliotheekwet 1975.

In lid 2 is de rol van de openbare bibliotheek bij de publieke informatievoorziening op internet expliciet omschreven. Uit deze rol vloeit een aparte verantwoordelijkheid voort voor de ontwikkeling en instandhouding van de hiervoor vereiste informatieinfrastructuur. De wet legt de verantwoordelijkheid voor de bekostiging hiervan in artikel 16 bij de rijksoverheid.

In de leden 3, 4 en 5 zijn enkele mogelijkheden opgenomen om centraal minimumvoorwaarden te stellen aan toegang tot en gebruik van de diensten van de openbare bibliotheek. De wet zelf regelt de contributievrijdom voor de jeugd. Met het kosteloos gebruik van de diensten door jeugdigen in lid 4 wordt aangesloten bij een internationaal algemeen aanvaard beginsel zoals o.a. vastgelegd door UNESCO en IFLA. Dit kosteloos gebruik ziet met name op het lenen van boeken en andere materialen uit de eigen collectie en op materialen die zijn opgevraagd uit andere bibliotheken in het netwerk (zoek en boek/interbibliothecair leenverkeer). Aanpassing van de huidige bepaling over contributies in de Wet op het specifiek cultuurbeleid acht de VOB nodig omdat inmiddels meer dan de helft van de bibliotheken contributie voor jeugdigen tot 18 jaar heft.

Lid 5 biedt de rijksoverheid de mogelijkheid zonodig in te grijpen in de tariefsvrijheid van lokale bibliotheken en hun bekostigende overheden door bij algemene maatregel van bestuur maximum tarieven te stellen. Het artikel ziet niet alleen op de hoogte van contributies maar biedt de rijksoverheid ook de mogelijkheid in te grijpen op andere tarieven die een financiële drempel kunnen opwerpen zoals de hoogte van de leenrechtvergoeding.

Artikel 3

Dit artikel is bedoeld om het in 2006 door VOB in samenwerking met VNG ingevoerde systeem van kwaliteitszorg en certificering een wettelijke basis te geven

waardoor in tegenstelling tot de huidige praktijk ook de bekostigende overheden formeel gebonden zijn aan naleving. Zie ook artikel 8.

Artikel 4 en 5

Deze artikelen handelen over het stelselkarakter van de openbare bibliotheekvoorziening. Organisatie van de samenwerkingsverbanden behoort primair tot de verantwoordelijkheid van de openbare bibliotheekorganisaties. Artikel 4 is gebaseerd op artikel 11b lid 1 van de Wet op het specifiek cultuurbeleid. Het geeft aan dat de betrokken overheden verantwoordelijk zijn om hen hiertoe in staat te stellen. Het lokaal netwerk bestaat uit de door een of meer gemeenten bekostigde of in stand gehouden openbare bibliotheken; een provinciaal netwerk bestaat uit een provinciale service organisatie en de lokale netwerken die werkzaam zijn in het gebied van die provincie; het landelijk netwerk bestaat tenslotte uit de landelijke voorzieningen, activiteiten en diensten alsmede de provinciale netwerken. Het deelnemen door de openbare bibliotheek aan het lokaal, provinciaal en landelijk bibliotheeknetwerk houdt in ieder geval in het medewerken aan de uitvoering van samenwerkingsafspraken over:

- a collectie- en informatiebeleid voor het op elkaar afgestemd verzamelen, opslaan, ontsluiten, toegankelijk maken en beschikbaar stellen van media en informatie via fysieke en digitale activiteiten en diensten
- b gezamenlijke informatieinfrastructuur voor uitwisseling van catalogusgegevens; interbibliothecair leenverkeer en de toegang tot digitale en interactieve bibliotheek- en informatiediensten op internet en de content ervan
- c marketing en communicatiebeleid voor het zo goed mogelijk laten aansluiten van de diensten op de behoeften van onderscheiden gebruikersgroepen in het werkgebied
- d dienstverlening aan onderwijsinstellingen en specifieke gebruikersgroepen
- e beschikbaarstelling van uniforme managementinformatie ten behoeve van statistische doeleinden en benchmarking
- f opleidings- en professionaliseringsbeleid
- g het beschikbaar stellen van informatie op het gebied van het openbare bestuur.
- h de samenwerking met sociale, culturele, educatieve en maatschappelijke instellingen

Artikel 5 bevat een centrale sturingsmogelijkheid voor de rijksoverheid om de samenwerking zonodig dwingend voor te schrijven of af te dwingen.

Artikel 6 en 7

Deze artikelen handelen over de taak van de gemeente. De formulering typeert de rol van de gemeente – al dan niet in samenwerking met andere gemeenten – als opdrachtgever voor de bibliotheekvoorziening. Aan de omschrijving van de verantwoordelijkheid van de gemeente zijn de kernhoedanigheden van de openbare bibliotheek als de te beschermen publieke belangen toegevoegd: pluriformiteit, onafhankelijkheid, toegankelijkheid en kwaliteit.

Artikel 7 heeft betrekking op de regelgeving op het niveau van de gemeente. Het roept een gemeentelijke subsidieverordening (bibliotheekverordening) in het leven als nadere grondslag voor subsidiering zoals vereist door de Algemene wet bestuursrecht. In lid 2 is volstaan met een beperkte limitatieve opsomming van de hierin te regelen onderwerpen. Daarvoor kan aangesloten worden bij de bestaande verordeningen. Onder het bestuurlijk en financieel kader bedoeld in lid 2 sub c is met name gedacht aan de wenselijkheid dat gemeenten die samen met één of meer

andere gemeenten een basisbibliotheek in stand houden hun subsidieverordeningen op elkaar afstemmen.

Artikel 7 lid 3 sluit aan bij een inmiddels veel voorkomende praktijk waarin gewerkt wordt met meerjarige subsidietoezeggingen. Door te werken met meerjarige budget-subsidiëring heeft de gemeente als opdrachtgever een belangrijk instrument om te komen tot planmatige ontwikkeling van het openbare bibliotheekwerk. Omdat meerjarige budgetfinanciering een afwijking is van normale systeem van subsidiëring is lid 4 opgenomen.

Artikel 9

Artikel 9 is opgenomen om de gemeente als opdrachtgever de mogelijkheid te bieden om door haar gewenste samenhang en samenwerking van het bibliotheekwerk met andere lokale educatieve, culturele en maatschappelijke voorzieningen te realiseren.

Artikel 10-11

Artikel 10 en 11 over de provinciale taak zijn geformuleerd naar analogie van de gemeentelijke artikelen 6 en 7. Onder het bestuurlijk kader in artikel 11 lid 2 sub c is met name gedacht aan een regeling waarbij ook de lokale netwerken via het provinciaal directieoverleg in de gelegenheid worden gesteld voorafgaand advies uit te brengen of op andere wijze worden betrokken bij de voorbereiding van te nemen subsidiebesluiten.

Artikel 12

Dit artikel is gebaseerd op artikel 11b lid 5 sub d van de Wet op het specifiek cultuurbeleid.

Artikel 13-14

Formulering naar analogie van de provinciale artikelen 10 en 11 en de gemeentelijke artikelen 6 en 7. Het rijksbeleid is complementair aan het beleid van provincies en gemeenten.

Artikel 15

Dit artikel biedt de grondslag om additionele uitkeringen door het rijk aan gemeenten en provincies als doeluitkering beschikbaar te stellen.

Artikel 16

Dit artikel benoemt niet limitatief een aantal door het rijk te bekostigen voorzieningen ten behoeve van het functioneren van de openbare bibliotheekvoorziening als landelijk stelsel.

Artikel 17

Met dit artikel wordt beoogd om op gezette tijden de uitvoering van de wet te evalueren en op basis daarvan de hoofdlijnen van toekomstig beleid te presenteren.

Artikel 18

De artikel bevat de grondslag voor gemeentebesturen, provincies en rijk om toezicht-houders aan te wijzen. De beperking van de toezichthoudende bevoegdheden in lid 2 is overeenkomstig artikel 8a lid 2 van de Wet op het specifiek cultuurbeleid.

Leden van de werkgroep Bibliotheekwetgeving

Alexander Burgers van den Bogaert
oud-directeur van de Dienst Openbare Bibliotheek te Den Haag;

Henk Middelveld
oud-directeur van de Overijsselse Bibliotheek Dienst;

Chris Wiersma
directeur van de Openbare Bibliotheek te Almere;

dr. Frank Huysmans
bijzonder hoogleraar bibliotheekwetenschap

Ambtelijke ondersteuning Vereniging van Openbare Bibliotheken

mr. Evert Slot en *mr. dr. Marian Koren*, juridisch advies en
Thea van Lankvelt, secretaris.

